

BARKAMOL AVLOD TARBIYASIDA TA'LIMNING O'RNI

Osiyo texnologiyalari universiteti talabasi:

Sanaqulova Sevinch Baxtiyor qizi

Annotatsiya: Ushbu maqolada barkamol avlod tarbiyasida ta'limning o'rni keng qamrovli tarzda yoritilgan. Ta'limning shaxs va jamiyat taraqqiyotidagi ahamiyati, yosh avlodni ma'naviy, intellektual va jismoniy jihatdan yetuk qilib tarbiyalashdagi asosiy omillari tahlil qilingan. Shuningdek, zamonaviy ta'lim jarayonida innovatsion texnologiyalar, milliy va umuminsoniy qadriyatlar, oilaviy tarbiya hamda davlat siyosati o'rtasidagi uzviy bog'liqlik keng muhokama etilgan.

Kalit so'zlar: Barkamol avlod, ta'lim, tarbiya, ma'naviyat, intellektual rivojlanish, milliy qadriyatlar, innovatsion texnologiyalar, davlat siyosati, pedagogika.

Insoniyat tarixida barcha jamiyatlarning taraqqiyoti yosh avlodni tarbiyalash masalasiga qanday yondashilganiga bog'liq bo'lgan. Barkamol avlodni shakllantirish esa faqat oilaviy tarbiya yoki shaxsiy tarbiya vositalarigina emas, balki ta'lim tizimi orqali amalga oshiriladi. Ta'lim va tarbiya o'zaro uzviy bog'liq bo'lib, ularning uyg'unligi komil insonni shakllantirishda asosiy vosita hisoblanadi. Bugungi globallashuv davrida yoshlar nafaqat milliy qadriyatlar asosida, balki umuminsoniy qadriyatlar ruhida tarbiyalanishi lozim. Shuning uchun ham davlat siyosatida barkamol avlod masalasi alohida ustuvor vazifa qilib qo'yilgan. O'zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasi, "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni hamda qator davlat dasturlarida yoshlarning ta'lim va tarbiyasiga alohida e'tibor qaratilgan.

"Barkamol avlod" tushunchasi Sharq falsafasi va pedagogikasida qadimdan mavjud. Abu Nasr Forobiy, Alisher Navoiy, Ahmad Yassaviy kabi mutafakkirlar o'z asarlarida komil insonni tarbiyalash g'oyasini ilgari surganlar. Ularning ta'limotida inson faqat bilimli emas, balki ma'naviy jihatdan ham yetuk bo'lishi zarurligi ta'kidlanadi.

O'zbek adabiyoti va pedagogikasida barkamol shaxs deganda o'z xalqiga sodiq, milliy qadriyatlarni asrab-avaylaydigan, zamonaviy bilimlarni puxta egallagan, ijodkor va tashabbuskor shaxs tushuniladi. Bugungi kunda bu tushuncha davlat siyosatida ham asosiy maqsad sifatida belgilangan. Ta'lim barkamol avlod tarbiyasida bir qator vazifalarni bajaradi:

1. Bilim berish – yoshlarni zamonaviy fan-texnika yutuqlari bilan tanishtirish va ularda keng dunyoqarashni shakllantirish.
2. Ma'naviy-axloqiy tarbiya – yoshlarni milliy qadriyatlar, tarixiy meros va umuminsoniy qadriyatlar ruhida tarbiyalash.
3. Ijodiy tafakkurni rivojlantirish – mustaqil fikrlash, tanqidiy yondashuv, ijodiy qobiliyatlarni shakllantirish.

4. Kasbiy tayyorgarlik – mehnat bozorida raqobatbardosh mutaxassislarni tayyorlash.

5. Ijtimoiy faollikni oshirish – yoshlarni jamiyat hayotida faol ishtirok etishga o'rgatish.

XXI asrda barkamol avlodni tarbiyalashda innovatsion ta'lim texnologiyalari muhim o'rin egallamoqda. Axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish o'quvchilarda quyidagi imkoniyatlarni yaratadi:

- tezkor axborot olish;
- mustaqil izlanish ko'nikmalarini shakllantirish;
- virtual ta'lim resurslaridan foydalanish;
- kreativ fikrlashni rivojlantirish.

Masalan, interaktiv metodlar, elektron darsliklar, masofaviy ta'lim platformalari yoshlarning bilim olish jarayonini yanada qiziqarli va samarali qiladi.

Oila – birlamchi tarbiya maskani bo'lib, bola tarbiyasida maktab va oila hamkorligi muhim ahamiyatga ega. Oila tomonidan beriladigan tarbiya va maktabda beriladigan ta'lim bir-birini to'ldirgan taqdirdagina barkamol avlodni tarbiyalash mumkin. Ota-onaning farzand tarbiyasidagi mas'uliyati, ularning bilim darajasi va axloqiy fazilatlari bolaning shakllanishida bevosita ta'sir ko'rsatadi. Shu sababli ta'lim muassasalari va ota-onalar o'rtasida samarali hamkorlik o'rnatilishi zarur.

O'zbekistonda yosh avlodni har tomonlama barkamol qilib tarbiyalash masalasi davlat siyosatining ustuvor yo'nalishi hisoblanadi. Prezidentimiz tomonidan qabul qilinayotgan qaror va farmonlar buning isboti bo'lib xizmat qiladi. Jumladan, "Yoshlarni ma'naviy va jismoniy barkamol etib tarbiyalash" davlat dasturlari, "Kadrlar tayyorlash milliy dasturi" hamda boshqa islohotlar ta'lim tizimini tubdan yangilash va uni zamon talablari asosida rivojlantirishga qaratilgan.

Bugungi kunda ta'lim jarayonida barkamol avlodni shakllantirishda bir qator muammolar mavjud:

- ta'lim-tarbiya jarayonida milliy va umuminsoniy qadriyatlar uyg'unligining yetarli darajada ta'minlanmasligi;
- ayrim hududlarda zamonaviy o'quv vositalarining yetishmasligi;
- pedagoglarning malakasini oshirishga bo'lgan ehtiyojning ortib borishi;
- internet va axborot vositalarining salbiy ta'siri.

Bu muammolarni bartaraf etishda quyidagilarga e'tibor qaratish lozim: Pedagoglar malakasini muntazam oshirish, ta'lim jarayoniga zamonaviy texnologiyalarni keng joriy etish, oila, maktab va jamiyat hamkorligini kuchaytirish va yoshlarni milliy va umuminsoniy qadriyatlar ruhida tarbiyalash.

Barkamol avlod tarbiyasi jamiyatning kelajagi bilan bevosita bog'liqdir. Ta'lim-tarbiya jarayoni yoshlarni intellektual, ma'naviy va jismoniy jihatdan har tomonlama rivojlantirishda hal qiluvchi omil hisoblanadi. Zamonaviy ta'lim texnologiyalari, milliy va

umuminsoniy qadriyatlarning uyg'unligi, davlat siyosatining samarali yo'nalishlari va oila hamkorligi barkamol shaxsni tarbiyalashda muhim o'rin tutadi. Shunday ekan, ta'lim tizimini yanada takomillashtirish, yoshlarning iqtidorini yuzaga chiqarish va ularni barkamol avlod sifatida tarbiyalash davlat va jamiyat oldidagi eng ustuvor vazifa bo'lib qoladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. – Toshkent: Adolat, 2023.
2. O'zbekiston Respublikasi "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni. – Toshkent, 2020.
3. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Yoshlarni ma'naviy va jismoniy barkamol etib tarbiyalash, ularga ta'lim berish tizimini yanada takomillashtirish to'g'risida"gi farmoni. – Toshkent, 2019.
4. Karimov I.A. Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch. – Toshkent: Ma'naviyat, 2008.
5. Xodjayeva D. Pedagogika nazariyasi va tarixi. – Toshkent: O'qituvchi, 2017.
6. Rasulov R. Zamonaviy pedagogika asoslari. – Toshkent: Innovatsiya, 2021.
7. UNESCO. Education for Sustainable Development Goals. – Paris, 2017.